

Nr 7.

Ankom till Riksdagens kansli den 11 februari 1910 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Mariefreds och Kärnbo församlingar af förra Djurgårdsinspektorsbostället Vik nr 1.

(1. A.)

I en till Riksdagen den 3 december 1909 aflåten, till jordbruksutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition, nr 3, har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag föreslagit Riksdagen besluta dels att, sedan Mariefreds stad och Kärnbo kommun definitivt beslutat att, så snart mark för sådant ändamål kan disponeras, å den till Gripsholms slott hörande lägenheten förra Djurgårdsinspektorsbostället Vik nr 1 i Kärnbo socken och Selebo härad af Södermanlands län för stadens och landskommunens gemensamma räkning anordna en fattigvårdsinrättning samt Mariefreds och Kärnbo församlingars skoldistrikt med ifrågavarande kommuner träffat närmare öfverenskommelse om delning af lägenheten mellan skoldistriktet och kommunernas fattigvårdsinrättning, samma lägenhet med det område, som för densamma finnes upptaget å den af vice kommissionslandtmätaren H. Aspling år 1897 upprättade karta öfver inägor och hagmark till Gripsholms slott jämte tillhörande Vik, Ekhof och Bondängen, må tillika med de å lägenheten befintliga, kronan tillhöriga byggnader få till nämnda församlingar försäljas mot en köpeskilling af 10,000 kronor, samt under villkor i öfrigt såväl att de med lagfart å lägenheten förenade kostnader skola betalas

af köparne ensamma som ock att blifvande ägare af lägenheten skola, där så påfordras, uppsätta och för all framtid underhålla stängsel i lägenhetens gräns mot kronans mark,

dels ock att till statskontoret skola inlevereras och af detta ämbetsverk förvaltas de medel, som genom försäljningen inflyta, samt till Gripsholms slotts kassa från statskontoret öfverlämnas den årliga afkastningen af medlen, med rätt för slottskassan att disponera öfver denna afkastning.

Till stöd för framställningen har departementschefen enligt förberörda statsrådsprotokoll anført följande.

»För Eders Kungl. Maj:t får jag härmed anmäla uppkommen fråga om disposition af den till Gripsholms slott hörande lägenheten förra Djurgårdsinspektorsbostället Vik i Kärnbo socken och Selebo härad af Södermanlands län. Enligt en af vice kommissionslandtmätaren H. Aspling år 1897 upprättad karta öfver inägor och hagmark till Gripsholms slott jämte dithörande Vik, Ekhof och Bondängen innehåller ifrågavarande lägenhet, som i jordeboken finnes upptagen bland kronolägenheter under allmän disposition med beteckning Vik nr 1, 2 hektar 35,7 ar, däraf 1 hektar 50,5 ar inrösningsjord och 85,2 ar hagmark och backar. Lägenheten, som är bebyggd med två boningshus, ett större och ett mindre, äfvensom med stall och vagnshus, källare och lusthus, begränsas i öster delvis af Mariefreds och Kärnbo sockens begravningsplats, men är i öfrigt i öster liksom ock helt och hållet i norr och väster omgifven af Gripsholms slott tillhöriga ägor. I söder omsluter lägenheten på tre sidor en Mariefred och Kärnbo socken tillhörig, med fattighus bebyggd tomt. Öster och väster om denna tomt sammanfalla lägenhetens liksom ock själfva tomtens södra gränslinjer med allmänna landsvägen från Mariefred. På andra sidan landsvägen å Mariefreds stads område ligger en af Mariefred—Kärnbo skoldistrikt disponerad skoltomt med folkskolebyggnad.

Beträffande den nu uppkomna frågan om försäljning af lägenheten Vik tillåter jag mig, innan jag ingår på den i sådant afseende gjorda framställningen, meddela följande. Af protokoll vid extra kyrkostämma, som den 15 juli 1907 hållits med Mariefreds och Kärnbo församlingar, inhämtas, att, enär ett trängande behof förefunnes för stadens folkskola inom Mariefreds—Kärnbo skoldistrikt att uppföra nya lokaler, men lämplig plats därför icke vore tillgänglig inom stadens planlagda område och ej heller kunde erhållas på annat sätt i närheten af staden, emedan Gripsholms slott innehade all därintill belägen jord, hade kyrkoherden Ant. Flenzberg föreslagit stämman att söka få inköpa den Grips-

holms slott tillhöriga lägenheten Vik, hvilken, belägen alldeles intill den nuvarande skoltomten, uppfyllde alla de önskemål, man med afseende å en dylik tomt kunde hysa. Förslaget hade såväl af en utaf kyrkostämman tillsatt kommitté som af skolrådet själf tillstyrkts; och hade till stöd därför särskildt framhållits, att Gripsholm med underlydande arrendegårdar utgjorde en väsentlig del af Kärnbo socken.

Vid stämman hade vidare antecknats, att såväl Mariefreds stad som Kärnbo socken vore betänkta att omorganisera sin föräldrade och otillfredsställande fattigvård på ett mera ändamålsenligt och humant sätt, men att ett väsentligt hinder för en sådan omorganisation låge i bristen på tillgänglig lämplig mark; att inom de båda kommunernas fattigvårdsstyrelser framstälts förslag dels angående gemensam fattigvård dels angående förvärfvande af den del af ifrågavarande lägenhet, hvilken, i fall lägenheten finge från kronan inköpas, icke behöfde tagas i anspråk för folkskolans behof; samt att förslaget blifvit tillstyrkt af fattigvårdsstyrelserna.

För egen del uttalade extra kyrkostämman sina lifliga och enhälliga sympatier för förslaget, men på det att såväl stadsfullmäktige i Mariefred som Kärnbo sockens kommunalstämma skulle få tillfälle besluta om förslaget i de afseenden, som rörde fattigvården, ajournerade sig stämman till senare dag.

Sedan stadsfullmäktige i Mariefred å sammanträde den 29 juli 1907 tillstyrkt inköp af lägenheten för Mariefreds stads och Kärnbo sockens gemensamma skolväsendes behof och för en eventuellt gemensam fattiggård samt Kärnbo socken å extra kommunalstämma den 30 i samma månad uppdragit åt en kommitté att vidtaga alla erforderliga åtgärder för inköp antingen för kommunens egen räkning eller tillsammans med Mariefreds stad af hela eller del af lägenheten för att därå uppföra med staden gemensam fattigvårdsinrättning, hafva Mariefreds och Kärnbo församlingar å fortsatt extra kyrkostämma sistnämnda dag uppdragit åt kyrkoherden Flentzberg, stadsfullmäktiges i Mariefred ordförande, handlanden Aug. Söderholm, och ordföranden i Kärnbo sockens kommunalstämma, ingenjören Vilhelm Kumlin, att träda i underhandling med vederbörande om inköp af lägenheten.

Üti en till Eders Kungl. Maj:t ställd, af ståthållareämbetet å Gripsholms slott jämte eget yttrande till riksmarskalksämbetet insänd och af riksmarskalksämbetet med und. skrifvelse den 10 februari 1908 öfverlämnad skrift hafva kommitterade gjort underdånig framställning i nyss nämnda syfte; och hafva kommitterade, utöfver hvad i omförmälda kyrko-

stämmoprotokoll därutinnan anförts, till stöd för den underdåniga ansökningen vidare andragit bland annat följande.

Skoldistriktet hade icke användning för mer än omkring 1½ tunnland af lägenheten. Återstoden af lägenheten skulle sålunda disponeras af fattigvårdsinrättningen. De två församlingarna ägde visserligen ett gemensamt fattighus, beläget på en tomt, som på tre sidor omslöttes af lägenheten. Denna tomt innehölle emellertid endast en obetydlig areal, alldeles otillräcklig för en erforderlig byggnad, och icke lämnande alls någon plats för trädgård eller planteringsland, och annan lämpligare plats hade icke kunnat erhållas i stadens närhet. Detta hade varit en väsentlig anledning därtill, att fattigvården kommit i det efterblifna och mindre tillfredsställande skick, hvori den enligt fattigvårdsstyrelsernas egen utsago befunne sig. Norra delen af lägenheten Vik erbjöde det mest lämpliga läge, på samma gång som det låge ganska nära vatten, en för en fattigvårdsinrättning synnerligen förmånlig omständighet. Till den under förutsättning af lägenhetens förvärfvande redan i princip af de två församlingarna beslutade nya, gemensamma fattigvårdsinrättningen vore skoldistriktet villigt att afstå största delen af området, ifall nådigt bifall till förvärfvandet kunde erhållas.

På grund af hvad kommitterade sålunda åberopat och anført syntes det kommitterade vara klarligen ådagalagdt, att å ena sidan Mariefreds och Kärnbo kommuner för så väl sitt skolväsen som sin fattigvårds ordnande på ändamålsenligaste sätt vore till väsentlig del beroende af ett lämpligt markförvärf från Gripsholms det lilla stadssamhället på alla håll omgifvande ägor och att å andra sidan den angränsande lägenheten Vik erbjöde just det läge och den areal, som helst önskades; och då vidare lägenheten genom stadsområdet vore helt och hållet skild från Gripsholms slott samt lägenhetens afstående och bebyggande sålunda icke i minsta mån kunde störande inverka på slottets omgifning, samt härtill komme att Gripsholm med underlydande utgjorde en väsentlig del af Kärnbo socken, hafva kommitterade — i första hand å Mariefreds och Kärnbo församlingars gemensamma skoldistrikts vägnar — hemställt, att Mariefreds och Kärnbo församlingars skoldistrikt måtte berättigas inköpa ifrågavarande lägenhet Vik mot den köpeskilling, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Ståthållareämbetet å Gripsholms slott har i den skrifvelse, hvarmed den underdåniga ansökningen med därtill hörande handlingar öfversändts till riksmarskalksämbetet, tillstyrkt bifall till ansökningen, under framhållande att Gripsholms slott genom lägenhetens från slottets

öfriga ägor afskilda läge ej just kunde hafva någon speciell användning för densamma.

Sedermera har från ståthållareämbetet till riksmarskalksämberet inkommit *dels* en af ståthållaren å Gripsholm författad, den 24 september 1907 dagtecknad promemoria angående lägenhetens värde m. m. *dels ock* ett värderingsinstrument vidkommande lägenheten. I nämnda promemoria meddelar ståthållaren, att lägenheten sedan 20 år tillbaka varit utarrenderad mot en årlig arrendesumma af 200 kronor, men att om slottsförvaltningen själf öfvertog lägenheten och uthyrde å lägenheten befintliga bostadshus, lägenheten borde kunna inbringa slottskassan mellan 500 och 600 kronor årligen. Och ansåge ståthållaren, att, om den underdåniga framställningen vunne beaktande, köpesumman borde bestämmas till ett belopp, ej understigande 10,000 kronor, samt att dessa medel borde för Gripsholms slottskassas räkning deponeras i någon bank och den årliga räntan tillfalla slottskassan.

Tillika upplyser promemorian därom, att Gripsholms slottskassa hade i Södermanlands enskilda bank på deposition insatta två belopp, det ena om 395 kronor 80 öre, och det andra om 552 kronor 60 öre, hvilka erlagts för slottet tillförene fränhänd mark.

Enligt värderingsinstrumentet hafva landtbrukaren Gust. Lind och länsmanen Emil Lennmalm värderat lägenheten med åbyggnader till 8,204 kronor 80 öre. I denna värdering ingå 1,505 hektar åker å 16 öre kvadratmetern med 2,408 kronor, 0,852 hektar hagmark och backar å 9 öre kvadratmetern med 766 kronor 80 öre, det större boningshuset med 4,000 kronor, det mindre boningshuset med 500 kronor, stall och vagnshus med 400 kronor, källare med 100 kronor och lusthuset med 30 kronor.

Riksmarskalksämberet har för sin del icke velat motsätta sig, att ansökningen bifölles, samt hemställt att priset för lägenheten måtte, i öfverensstämmelse med ståthållareämbetets förslag, sättas till 10,000 kronor, hvilket belopp borde inbetalas till statskontoret, med rättighet för Gripsholms slottskassa att utbekomma årlig ränta därå att för slottets räkning disponeras. Såsom villkor vid försäljningen borde vidare föreskrifvas, att de med lagfart å lägenheten förenade kostnader skulle bestridas af köparen ensam.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län har på grund af nådig remiss den 22 maj 1908 afgifvit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid tillika inkommit med underdåniga yttranden af domkapitlet i Strängnäs och vederbörande folkskoleinspektör, hvilka tillstyrkt bifall till ansökningen. Folkskoleinspektören har därvid anfört,

att han vid inspektion under december månad 1907 af folk- och småskolorna inom Mariefreds och Kärnbo skoldistrikt funnit, dels att antalet skolor i Mariefreds stad vore otillräckligt och dels att en del af skollokalerna vore med afseende å luft och ljus samt andra hygieniska förhållanden högeligen otillfredsställande, hvarför han hos skolrådet nödgats hemställa om vidtagande af åtgärder för uppförande af nytt skolhus. Vid ett i anledning häraf gjordt besök å lägenheten Vik, hade folkskoleinspektören funnit, att densamma erbjöde en byggnadstomt, som fullt motsvarade de fordringar på en tomt för skolbyggnad, hvilka i gällande folkskolestadga vore uppställda.

För egen del har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande jämväl hemställt om bifall till ansökningsen samt biträdt ståthållareämbetets å Gripsholms slott förslag i afseende å köpeskillingsbeloppet.

Slutligen har statskontoret den 20 mars 1909 afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och därvid tillkännagifvit, att statskontoret intet hade att erinra mot den ifrågasatta försäljningen. Dock ansåge statskontoret ur alla synpunkter lämpligast, att medel, som inflöte vid försäljning af kronan tillhörig mark, inginge till statsverket, men i stället vederbörande anslag höjdes med ett belopp, motsvarande räntan å köpeskillingen. Om denna statskontorets uppfattning vunne nådigt afseende, torde på detta sätt böra förfaras icke blott med nu ifrågavarande lösesumma, 10,000 kronor, för lägenheten Vik, utan äfven med ett belopp af 217 kronor 90 öre, utgörande föreslagen lösesumma för ett annat till försäljning ifrågasatt område af Gripsholms slotts ägor — en fråga, som jag senare skall anmäla. Dessutom funnes, fortsätter statskontoret, i Gripsholms slottskassa innestående dels 552 kronor 60 öre, utgörande ersättning för exproprierad lönejord, dels 395 kronor 80 öre, köpeskillning för ett område af 0,50 hektar jord, som för uppförande af ett epidemisjukhus i enlighet med Riksdagens medgifvande blifvit till Södermanlands läns landsting med full äganderätt upplåtet. Äfven med dessa belopp torde samma anordning böra vidtagas.

I anslutning härtill har statskontoret hemställt, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen att — under förutsättning att ej blott förut omförmälda två belopp om 10,000 kronor och 217 kronor 90 öre utan äfven de två i Gripsholms slottskassa, såsom nyss är nämndt, redan innestående beloppen af enahanda natur, 552 kronor 60 öre och 395 kronor 80 öre, tillsammans således 11,166 kronor 30 öre blefve till statskontoret inlevererade, för att bland statsmedlen uppdebiteras under titeln »Extra uppbörd» — höja anslaget till Gripsholms slott med 558 kronor 31 öre eller i rundt tal 560 kronor, motsvarande 5 procents ränta å

levererade beloppet; och skulle denna höjning af anslaget beräknas inträda från och med månaden näst efter den, då levereringen till statskontoret verkställdes.

Mot lägenhetens försäljning för ifrågakomna ändamål har jag, i likhet med de hörda myndigheterna, icke något att erinra. Formellt skulle denna försäljning ske till Mariefreds och Kärnbo församlingar i skolväsendets intresse. Reellt är dock, såsom af handlingarna framgår, afsedt, att endast en mindre del af lägenheten skulle disponeras för nämnda ändamål, hvaremot den större delen skulle användas för inrättandet af en kommunernas gemensamma fattigvårdsinrättning. Under sådana förhållanden synes mig lämpligt, att försäljningen föregås dels af definitivt beslut från stadens och landskommunens sida, att de å lägenheten ämna åstadkomma en dylik inrättning, dels ock af en öfverenskommelse mellan skoldistriktet och kommunerna om lägenhetens delning för nu ifrågakomna ändamål.

Vidkommande köpeskillingen för lägenheten, hvilken, enligt hvad jag inhämtat, från den 14 mars 1908 är utarrenderad till Mariefreds stad mot ett årligt arrende af 400 kronor, biträder jag, hvad myndigheterna därutinnan hemställt, och har beträffande öfriga villkor för försäljningen intet annat att tillägga än att blifvande ägare böra tillförbindas att, där så påfordras, uppsätta och för all framtid underhålla stängsel i områdets gräns mot kronans mark.

Hvad slutligen angår dispositionen af köpeskillingen för lägenheten är det otvifvelaktigt i sin ordning, att densamma inlevereras till statskontoret. Men däremot är det, synes mig, mindre lämpligt, att köpeskillingsmedel för fast egendom upptagas bland statens ordinarie inkomster och förty liksom andra statsverkets inkomster disponeras för statsverkets löpande utgifter. Ifrågavarande köpeskillingsmedel torde alltså icke böra uppdebiteras bland statsmedlen under titel »extra uppörd», utan i stället tillsvidare, i likhet med andra statsverkets fonderade medel, särskildt för sig efter de grunder, som finnas angifna i nådiga brefvet den 31 augusti 1877, förvaltas af statskontoret. Härigenom blefve det icke en beräknad utan den verkliga afkastningen af medlen, som finge disponeras af slottskassan. Skulle min mening rörande dispositionen af ifrågavarande medel och dessas afkastning vinna Eders Kungl. Maj:ts och sedermera Riksdagens godkännande, lärer Eders Kungl. Maj:t i sinom tid på samma sätt förordna om dispositionen af de medel af ifrågavarande natur, som nu förvaltas af slottskassan.»

*Utskottets
yttrande.*

Ändamålet med den föreslagna jordförsäljningen — att bereda Mariefreds stad och Kärnbo kommun nödig mark för anordnande af förbättrad fattigvårdsinrättning och skola — synes utskottet vara af beskaffenhet, att kronan för detsammas vinnande bör till de intresserade kommunerna afstå lägenheten i fråga.

Den af Kungl. Maj:t för lägenheten, som enligt ofvanberörda karta, hvaraf utskottet tagit del, har en areal af 2 hektar 35,7 ar och är bebyggd med två boningshus, ett större och ett mindre, samt stall och vagnshus, källare och lusthus, föreslagna köpeskillingen, 10,000 kronor, finner utskottet på grund af hvad statsrådsprotokollet därom innehåller skälig. Likaså anser utskottet, vidkommande dispositionen af köpeskillingen, att hvad därutinnan, i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen i liknande fall beträffande annan kronans jord beslutat, föreslagits är lämpligt.

På grund häraf och då utskottet icke har något att erinra mot villkoren för försäljningen eller i öfrigt, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 februari 1910.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.
